

327:001.891(477+100)''2022''

DOI: 10.31470/2786-6327/2023/3/123-134

Борис Дем'яненко

доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології,
декан факультету історичної і соціально-психологічної освіти,
_dem-@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-6000-1713>
Researcher ID: G-7071-2019
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
(вул. Сухомлинського, 30, Переяслав, Київська обл., 08400, Україна)

Віра Дем'яненко

кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології,
_dem-@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-6283-480X>
Researcher ID: G-7062-2019
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
(вул. Сухомлинського, 30, Переяслав, Київська обл., 08400, Україна)

**УКРАЇНА І СВІТ У 2022 РОЦІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДАМИ
МІЖНАРОДНОГО РАНЖУВАННЯ**

У статті здійснено спробу на основі опублікованих рейтингів, розроблених і оприлюднених авторитетними світовими компаніями й організаціями, що позитивно зарекомендували себе на міжнародному рівні, визначити місце України у світі, Європі та на пострадянському просторі за допомогою найвідоміших індикаторів міжнародної рейтингової оцінки. Акцентовано увагу на тому, що затребуваність світових рейтингів пов'язана з необхідністю чіткішого уявлення рейтингованих країн про загальні тенденції світового розвитку, вони дозволяють країнам (наприклад, Україні) подивитися на себе «збоку», визначити власне місце в єдиній світовій шкалі, продіагностувати проблеми, які аналізуються світовими експертами, виробити стратегію реагування на них, спрогнозувати подальші ефективні дії. Методологія дослідження спирається на принципи системності, науковості, авторської об'єктивності, на використання загальнонаукових (методів аналізу й синтезу, індукції та дедукції, компаративного (порівняльного)), міждисциплінарних (методів статистичного, контекстуального аналізу), історичних (ретроспективного (історико-генетичного), проблемно-хронологічного) методів. Наукова новизна статті полягає в тому, що на основі залучення матеріалів відкритих джерел, визначено позиції України у міжнародних рейтингах, з'ясовано її місце в світовій, європейській і пострадянській системах координат у 2022 р. Констатовано, що рейтингувати українське суспільство й до початку російсько-української війни було складно, оскільки воно перебувало в суперечливому стані, у ньому строкато переплелася старе й нове, власне й запозичене, авторитарне, охлократичне й демократичне. Спрогнозовано, що процес вирівнювання України з європейськими країнами в якісному відношенні, за виключенням новітніх характеристик вітчизняних збройних сил, у найближчому майбутньому буде надзвичайно складним, інтелектуально, ресурсно й фінансово затратним.

Ключові слова: рейтинг, рейтингування, індекс, індикатори міжнародної рейтингової оцінки, Україна, Європа, пострадянський простір.

Borys Demianenko

doctor of political sciences, professor of the Department of Political Sciences,
Dean of the Faculty of Historical and Socio-psychological Education,
_dem-@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6000-1713>
Researcher ID: G-7071-2019
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
(30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav, Kyivregion, Ukraine, 08401)

Vira Demianenko

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Political Sciences,
_dem-@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6283-480X>
Researcher ID: G-7062-2019
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
(30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav, Kyivregion, Ukraine, 08401)

**UKRAINE AND THE WORLD IN 2022: COMPARATIVE ANALYSIS USING
INTERNATIONAL RANKING METHODS**

The article attempts to determine the place of Ukraine in the world, Europe, and the post-Soviet space using the most famous indicators of international rating evaluation based on published ratings developed and made public by reputable global companies and organizations that have positively proven themselves at the international level. Attention is focused on the fact that the demand for world ratings is related to the need for a clearer idea of the rated countries about the general trends of world development, they allow countries (for example, Ukraine) to look at themselves «from the side», to determine their own place in a single world scale, to diagnose problems, which are analyzed by world experts, develop a strategy for responding to them, predict further effective actions. The research methodology is based on the principles of systematicity, scientificity, author's objectivity, and on the use of general scientific (methods of analysis and synthesis, induction and deduction, comparative), interdisciplinary (methods of statistical, contextual analysis), historical (retrospective (historical-genetic), problem-chronological) methods. The scientific novelty of the article lies in the fact that, based on the involvement of materials from open sources, the position of Ukraine in international rankings was determined, and its place in the world, European, and post-Soviet coordinate systems in 2022 was clarified. It was established that it was difficult to rate the Ukrainian society even before the beginning of the Russian-Ukrainian war because it was in a contradictory state, in which the old and the new, the original and the borrowed, authoritarian, ochlocratic and democratic were blended. It is predicted that the process of equalizing Ukraine with European countries in terms of quality, excluding the latest characteristics of the domestic armed forces, will be extremely difficult, intellectually, resourcefully, and financially costly in the near future.

Keywords: rating, index, indicators of international rating assessment, Ukraine, Europe, post-Soviet space.

Постановка проблеми. В останні два десятиліття XXI ст. широкого розповсюдження набув компаративний аналіз (міжнародне порівняння) країн світу, який здійснюють загальновізнані світові рейтингові агентства й організації. Актуальність і затребуваність таких світових рейтингів очевидна, по-перше, для чіткішого уявлення рейтингованих країн про загальні тенденції світового розвитку, по-друге, вони дозволяють країнам (наприклад, Україні) подивитися на себе «збоку», визначити власне місце в єдиній світовій шкалі, продіагностувати проблеми, які аналізуються світовими експертами, виробити стратегію реагування й подальших дій. Варто відмітити головну умову таких міжнародних рейтингів – їхню об'єктивність. Ось чому підвищений інтерес у світі, і в окремих країнах викликають рейтинги, розроблені й оприлюднені

авторитетними компаніями й організаціями, які позитивно зарекомендували себе на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Місце України у міжнародних рейтингах упродовж двох десятиліть вивчали Л. Антонюк, О. Білорус, Б. Данилишин, Я. Жаліло, В. Кармазін, П. Кругман, Г. Лавриненко, В. Мунтіян, О. Онопрієнко, Г. Пастернак-Таранушенко, Д. Сакс, А. Степаненко, Є. Тихомирова, Е. Хекшер, Т. Цихан, Ю. Чала, Р. Фатхудинов, А. Філіпенко й ін. Автор неодноразово впродовж 2008–2012 рр. проявляв дослідницький інтерес до визначення місця України у світі, Європі, на пострадянському просторі за допомогою найвідоміших індикаторів міжнародної рейтингової оцінки (Дем'яненко Б. Л. (2008); Дем'яненко Б. Л. (2009); Дем'яненко Б. (2012)).

Метою статті на основі залучення матеріалів відкритих джерел є визначення позицій України у міжнародних рейтингах, з'ясування її місця в світовій, європейській і пострадянській системах координат.

Виклад основного матеріалу. Розгляд анонсованої актуальної проблеми базуватиметься на найвідоміших індикаторах міжнародної рейтингової оцінки місця України у світовому співтоваристві, Європі та на пострадянському просторі через призму ефективності/неефективності вітчизняної системи влади в умовах воєнного стану й російсько-української війни, що триває (у статті послугувуватимемося офіційними назвами держав).

Якщо впродовж останніх кількох років Україна демонструвала стабільне зростання в міжнародних рейтингах (наприклад, які відображають рівень корупції, економічної свободи, легкості ведення бізнесу, рівень демократії), то повномасштабна фаза російсько-української війни 24.02.2022 р. суттєво загальмувала прогрес України у розвитку, що однозначно позначиться в найближчому майбутньому на її позиціях у світі.

Індекс людського розвитку (Human Development Index; ІЛР) є статистичним показником, який обчислюється на основі даних, що характеризують найважливіші аспекти людського добробуту: очікуваної тривалості життя; рівня грамотності населення, для визначення якого розраховується середня кількість років, витрачених на навчання, і очікувана тривалість навчання; рівня життя, оціненого за допомогою валового національного доходу на душу населення за паритетом купівельної спроможності в доларах США. Держави проранжовані на країни з високим рівнем доходу на душу населення (від \$12,616 і вище); країни із середнім рівнем доходу на душу населення (від \$1,036 до \$12,615); країни з низьким рівнем доходу на душу населення (від \$1,035 і нижче).

У дослідженні також враховано три додаткові показники: Індекс людського розвитку, скоригований з урахуванням соціально-економічної нерівності; Індекс гендерної нерівності та Індекс багатомірної бідності. Вважається, що країни із ІЛР меншим 0,5, мають низький рівень людського розвитку, 0,5–0,8 – середній, 0,8 і вищий – високий. Слід зазначити, що ПРООН (Програма розвитку ООН – прим. авторів), яка в побудові цього індексу тісно співпрацює зі статистичними службами ООН, ЮНЕСКО, Всесвітнього банку та інших міжнародних організацій, досі скикається з труднощами щодо отримання необхідної інформації від багатьох країн, особливо тих, що розвиваються.

Загалом у рейтингу представлено 191 країну світу (бралися до уваги показники 2021 р. – прим. авторів). На перше місце експерти ООН помістили Швейцарську Конфедерацію (*тривалість життя* – 84 роки; *очікувана тривалість навчання* – 16,5 років; *середня тривалість навчання* – 13,9 років; *середній рівень доходу на душу населення* – 93457.40\$), на другому розташувалося Королівство Норвегія (83,2 років; 18,2 років; 13 років; 89202.80\$), на третьому – Ісландія (82,7 років; 19,2 років; 13,8 років; 68383.80\$). 21-ше місце посіли США (77,2 роки; 16,3 років; 13,7 років; 69287.50\$), 34-те – Республіка Польща (76,5 років; 16 років; 13,2 років; 17840.90\$), 52-ге – Російська Федерація (РФ) (69,4 років; 15,8 років; 12,8 років; 12172.80\$), 77-ме – Україна (71,6 років; 15 років; 11,1 років; 4835.60\$), останній у рейтингу Південний Судан (55 років; 5,5 років; 5,7 років; 1119.70\$) (Рейтинг стран мира по индексу человеческого развития, 2022). Аналіз рейтингу дозволив зробити висновок, що з пострадянських республік краще всього

живеться в Естонській Республіці (31-е місце), Литовській Республіці (35-е) і Латвійській Республіці (39-е), а найгірше – у Таджикистані (122-е) (Рейтинг стран мира по индексу человеческого развития, 2022).

У доповіді ООН зазначила, що після 32 років безперервного зростання ІЛР у середньому по світу знижується другий рік поспіль (зменшився більш ніж у 90 % країн). Автори підкреслили значний прогрес, досягнутий у рівні життя в світі з моменту першої публікації рейтингу в 1990-му р., однак наголошують, що для подальшого покращення урядам необхідно приділяти увагу скороченню безробіття й правильній оцінці низькооплачуваної праці, особливо жіночої.

Індекс економічної свободи (Economic Freedom Index 2022) є показником, який з 1995 р. щорічно розраховується авторитетним американським мозковим центром Heritage Foundation і Wall Street Journal для більшості країн світу. Він базується на 10 індексах, які оцінюються за шкалою від 0 до 100 (показник максимальної свободи): свободі бізнесу, свободі торгівлі, податковій свободі, державних витратах, грошовій свободі, свободі інвестицій, фінансовій свободі, захисті прав власності, свободі від корупції, свободі трудових відносин. Уважне ознайомлення з рейтингом дозволяє помітити, що ступінь економічної свободи збігається зі ступенем добробуту нації. Крім того, рейтинг, на думку його авторів, не тільки визначає поточний стан держави, але й передбачає розвиток її економіки у майбутньому. Отже, індекс можна розглядати як готову інструкцію, де вписано, що треба зробити уряду, щоб країна стала багатшою.

Перше місце в Economic Freedom Index 2022 (за підсумками 2021 р. – прим. авторів) посів Сінгапур, друге – Швейцарська Конфедерація, замикає трійку Республіка Ірландія. Середньосвітовий показник склав 60 балів, місця окремих країн: Естонська Республіка – 7-е (80 балів), Литовська Республіка – 17-е (75,8), Латвійська Республіка – 18-е (74,8), Чеська Республіка – 21-е (74,4), Грузія – 26-е (71,8), Словацька Республіка – 35-е (69,9), Республіка Польща – 39-е (68,7), Республіка Вірменія – 59-е (65,3), Республіка Казахстан – 64-е (64,4), Азербайджанська Республіка – 75-е (61,6), Республіка Молдова – 78-е (61,3), Турецька Республіка – 107-е (56,9), РФ – 113-е (56,1), Киргизька Республіка – 116-е (55,8), Республіка Узбекистан – 117-е (55,7), Республіка Білорусь – 135-е (53,0). Останні в рейтингу зі 177 країн світу – Республіка Куба, Боліваріанська Республіка Венесуела й КНДР (Романчук Я., 2022).

В Індексі економічної свободи-2022 Україна посіла 130-е місце з показником 54,1 балів зі 100 можливих. Останні 30 років Україна перебуває в зоні з гострим дефіцитом економічної свободи, а в порівнянні з Індексом-2021 навіть погіршила свій показник із 56,2 балів до 54,1 балів (Романчук Я., 2022). Завдяки зростанню свободи праці та фінансової свободи, Україна зафіксувала вражаючий загальний приріст економічної свободи на 6,0 балів з 2017 р., але все ще знаходиться серед «переважно невольних» країн світу. В актив України експерти віднесли скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель. Серед найбільших проблем – сприйнятливість судової влади до політичного тиску, корупція й хабарництво, які послаблюють довіру суспільства (Тарасовський Ю., 2022).

Якщо всі країни світу розділити на п'ять груп за рівнем економічної свободи, то в групі найвільніших країн ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності становить \$73973 («вільні» країни), у другій – \$42519 («переважно вільні»), третій – \$21803 («посередньо вільні»), четвертій – \$9917 («переважно невольні»), а в п'ятій групі, де найневільніші країни світу – лише \$7096 («пригнічені»). Україна у 2020 р. мала ВВП на душу населення за ПКС \$13110 і входила до групи «переважно невольних» країн. Багатофакторна бідність у репресованих країнах із групи «переважно невольних» охоплює 32,95 % населення. Тобто там, де немає економічної свободи, кожен третій – бідний. У країнах, які входять до груп «переважно вільні» і «вільні» у зоні бідності – лише 10 % населення (Романчук Я., 2022).

08 вересня 2022 р. канадський Інститут Фрейзера разом із партнерами зі 100 країн світу (мережа економічної свободи) опублікували доповідь «Economic Freedom of the World 2022». Цей Індекс розраховується за допомогою 42 змінних показників, які згруповані в п'ять блоків: 1) розмір держави, 2) правова система й права власності, 3) надійні гроші, 4) свобода міжнародної

торгівлі, 5) регулювання. Кожен компонент оцінювався за шкалою від «0» до «10» (Індекс економічної свободи-2022, 2022). В *Індексі економічної свободи-2022* (дані за 2020 р. – прим. авторів) Україна посіла 126-е місце з показником 6,11 балів. У 2019 р. Україна була на 127-у місці, але значення Індeksu було більшим – 6,2 балів. У період від 2010 по 2020 рр. Україна покращила показник Індeksu лише на 0,3 пункту, піднявшись у рейтингу зі 131-го на 126-е місце. Автори доповіді розділили усі 165 країн світу на чотири групи за рівнем економічної свободи. Україна опинилась у групі країн із найнижчим рівнем економічної свободи. Нашими сусідами у рейтингу стали Ісламська Республіка Мавританія (125-е місце), Республіка Мадагаскар (127-е), Туніська Республіка (128-е), Республіка Сенегал (129-е) і Ісламська Республіка Пакистан (130-е). Для порівняння: Естонська Республіка посіла 8-е місце, Республіка Вірменія – 11-е, Литовська Республіка – 12-е, Грузія – 15-е, Латвійська Республіка – 16-е, Чеська Республіка – 17-е, Румунія – 19-е, Республіка Болгарія – 23-е, Республіка Казахстан – 49-е, Республіка Молдова – 69-е, Республіка Польща – 80-е, Республіка Білорусь – 83-е, РФ – 94-е.

Лідерами за рівнем економічної свободи стали Гонконг (1), Сінгапур (2), Швейцарська Конфедерація (3), Нова Зеландія (4), Данія (5), Австралія (6), США (7), Республіка Маврикій (9) і Республіка Ірландія (10). Автори доповіді стверджують, коли країни підвищують податки і посилюють регулювання, громадяни стають економічно менш вільними. А це призводить до нижчих темпів економічного зростання, зменшення інвестицій у країну (Індекс економічної свободи-2022, 2022).

Лідерами *рейтингу соціального прогресу* (Social Progress Index 2022), який щорічно проводиться американською неурядовою організацією Social Progress Imperative, у 2022 р. стали Королівство Норвегія (90.74), Данія (90.54) і Фінляндська Республіка (90.46). Автори дослідження вважають, що поняття соціального прогресу стало одним із найважливіших напрямів досліджень у галузі соціології, психології, економіки і державного управління, тому показники соціального розвитку розглядаються як певна альтернатива показникам економічного розвитку, який є необхідною, але недостатньою умовою соціального прогресу. Рейтинг порівнює рівень доступності різних соціальних благ у 169 країнах світу й показує, наскільки соціальна система тієї чи іншої держави задовольняє потреби її мешканців. Вони поділені на три великі групи: 1) основні потреби людини – харчування, доступність медичної допомоги, забезпечення житлом, доступність до питної води, електроенергії й санітарних послуг, рівень особистої безпеки; 2) основи благополуччя людини – доступ до базових знань, рівень грамотності населення, доступ до інформації й засобів комунікації, рівень охорони здоров'я, екологічність; 3) розвиток людського потенціалу – рівень особистих і громадянських свобод, забезпечення прав і можливостей людини приймати рішення та реалізовувати свій потенціал, толерантність і рівноправність, доступність додаткової освіти. Індекс вимірює досягнення кожної країни за шкалою від 0 (найменший ступінь стійкості) до 100 (найбільший ступінь) на основі отриманих даних у трьох вищезгаданих групах. Усього автори індексу врахували близько 60 показників. При цьому вони зазначили, що рейтинг побудований на фактичних результатах політики урядів у соціальній сфері, а не за обсягом витрачених ресурсів.

Естонська Республіка (86.16) посіла в рейтингу 18-е місце, США (84.65) – 25-е, Литовська Республіка (83.71) – 29-е, Латвійська Республіка (82.46) – 32-е, Республіка Польща (80.17) – 39-е, Україна (74.17) – 52-е, РФ (71.99) – 59-е, Республіка Білорусь (71.49) – 61-е, Китайська Народна Республіка (65.74) – 94-е. Замкнули Індекс соціального прогресу-2022 Центрально-Африканська Республіка (32.39) – 168-е місце й Південний Судан (30.65) – 169-е (Рейтинг стран мира по уровню социального прогресса, 2022; Оpubликован рейтинг стран с лучшим качеством жизни, 2022).

Автори дослідження аргументували думку, що індекс 2022 р. продемонстрував, якщо світові уряди не знайдуть спосіб кардинально змінити курс, то швидше за все вже наступного року ми опинимося в стані рецесії соціального прогресу. Загалом за минулий рік світ покращився, але лише на 0,37 пункту, при тому, що в 52 країнах спостерігалось зниження соціального прогресу. Цей показник незмінно зростає з 2011 р., але останніми роками темпи

зростання сповільнилися майже наполовину. Враховуючи ризики, пов'язані зі зміною клімату, економічною турбулентністю й політичними подіями, існує значний ризик, що в 2023 р. соціальний прогрес у світі виявиться негативним (Опублікован рейтинг стран с лучшим качеством жизни, 2022).

Індекс рівня глобалізації країн світу (KOF Globalization Index) є комбінованим показником Швейцарського економічного інституту (KOF Swiss Economic Institute), який дозволяє оцінити масштаб інтеграції тієї чи іншої країни у світовий простір (Рейтинг стран мира по индексу глобализации KOF, 2022). Усі країни, які досліджуються в рамках Індексу, оцінюються за 24 показниками, об'єднаними у три групи глобальної інтеграції: економічна глобалізація – обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торговельні потоки, міжнародні інвестиції, тарифна політика, обмеження й податки на міжнародну торгівлю тощо; соціальна глобалізація – рівень культурної інтеграції, відсоток іноземців, міжнародний туризм, міжнародні особисті контакти, обсяги телефонного та інтернет-трафіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інформаційні потоки, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури тощо; політична глобалізація – членство держав у міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях (включно з місією ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів, кількість посольств та інших іноземних представництв у країні тощо.

Джерелами інформації при побудові Індексу слугували спеціалізовані бази даних Світового банку, Міжнародного валютного фонду, ООН, Міжнародного телекомунікаційного союзу, інших міжнародних організацій, інформація статистичних інститутів країн, що вивчаються в рамках проекту. До рейтинга 2022 р. включено 196 країн, лідируючу трійку склали Швейцарська Конфедерація (індекс – 91), Нідерланди (90), Бельгія (90). Естонська Республіка обійняла 23-є місце, США – 24-е, Литовська Республіка – 25-е, Республіка Польща – 27-е, Латвійська Республіка – 37-е, Україна – 44-е (77), РФ – 48-е, Республіка Білорусь – 66-е. Останніми у рейтингу розташувалися Ісламський Емірат Афганістан – 194-е місце (38), Сомалі – 195-е (31) і Еритрея – 196-е (31) (Рейтинг стран мира по индексу глобализации KOF, 2022).

У щорічному звіті «Індекс демократії» (Democracy Index 2022) від The Economist йдеться про те, як війна в Україні впливає на демократію в світі, на її важливості для майбутнього демократії в Європі та світі загалом. Відданість українців боротьбі за демократію надихає, Україна демонструє потужність демократичних ідей і принципів, що об'єднують людей. Індекс демократії – 2022 представлений категоріями «повноцінна демократія» – 24 країни (у попередньому було 21), «недосконала демократія» – 48 (було 53), «гібридний режим» – 36 (було 34). Кількість країн у категорії «авторитарний режим» залишилася незмінною – 59 (Росія на шляху до диктатури..., 2023).

Рейтинг засвідчив, що лідерами залишаються нордичні країни і Західна Європа. Королівство Норвегія, Фінляндська Республіка, Швеція, Ісландія і Данія обійняли п'ять із шести найвищих сходінок рейтингу. Королівство Норвегія знову очолило рейтинг завдяки найвищим оцінкам у всіх категоріях, особливо «виборчий процес і плюралізм», «політична культура» і «участь у політичному житті». На противагу їм РФ, Республіка Білорусь, країни Середнього Сходу й Африки продемонстрували особливо погані результати.

Якщо говорити про регіони світу, то ситуація порівняно із 2021-м р. залишилася майже незмінною. Тільки Західна Європа продемонструвала покращення середнього рейтингу з найнижчого за всі часи у 2021 р. (8,22) до 8,36 у 2022 р. Вселяє оптимізм той факт, що кількість країн (75), які продемонстрували покращення рейтингу, 2022 р. збільшилася порівняно з 2021-м, коли таких країн було лише 47. Але рейтинг інших 92 країн або залишився незмінним (42 країни), або погіршився (44 країни). Це поганий результат, враховуючи усі заходи з відновлення індивідуальних свобод після пандемії COVID-19 та інших заходів у 2022 р.

У 2022 р. боротьба України проти російської агресії зміцнила самоідентичність нашого народу як безсумнівно української нації. У демократичному рейтингу Україна розташувалася на 87-у місці, втративши одну сходинку порівняно з 2021 р. Очолує країни із найбільшим регресом демократії РФ, індекс якої просів найбільше, країна опустилася зі 124-го на 146-те місце в

загальному рейтингу. Та ж сумна доля спіткала й країну-союзницю РФ – Республіку Білорусь. До цього ж клубу приєдналися Буркіна-Фасо, Гаїті, Ель-Сальвадор і Мексика. Середній Схід і Північна Африка виявилися регіонами із найгіршим середнім індексом, а в Туніській Республіці, Республіці Ірак і Йордану дослідники зафіксували суттєве зниження рейтингу (Росія на шляху до диктатури..., 2023).

Індекс рівня тривалості життя (Life Expectancy Index 2022; за показниками 2021 р. – прим. автора) – основний показник середньої очікуваної тривалості життя в країнах світу, один із ключових показників їх соціально-демографічного розвитку. Показник очікуваної тривалості життя розраховується щорічно за методикою Програми розвитку ООН на основі статистичних даних, отриманих від національних інститутів і міжнародних організацій, які далі акумулюються у Відділі народонаселення департаменту ООН з економічних і соціальних питань. Очікувана тривалість життя, як індикатор розвитку широкого спектра соціальних підсистем, асоціюється головним чином з ефективністю адміністративного апарату держави та її соціальної політики. Загалом прийнято вважати, що зростання тривалості життя є наслідком: економічного розвитку; наукового прогресу (насамперед, у галузі медицини); зростання гігієнічної культури населення та освітнього рівня взагалі; усунення станової та іншої позаекономічної нерівності. Зростання тривалості життя становить необхідну умову: збільшення продуктивності та ефективності праці, і, взагалі, економічного розвитку; зростання рівня освіти, наукового прогресу в широкому значенні слова (здатність до навчання, стійкі зв'язки між поколіннями, накопичення й переробка знань); соціальної та гендерної рівності; реального права вибору.

Лідерами Індексу рівня тривалості життя, який включає 236 держав, стали Князівство Монако (усі – 85,9 років; чоловіки – 84,3 років; жінки – 87,7 років); Гонконг (85,5; 82,7; 88,3) і Японська Держава (84,8; 81,8; 87,7) (Рейтинг стран мира по уровню продолжительности жизни, 2022). США обійняли 64-е місце (77,2; 74,3; 80,2); Естонська Республіка – 67-е (77,1; 72,8; 81,2); Республіка Польща – 75-е (76,5; 72,6; 80,4); Литовська Республіка – 112-е (73,7; 68,8; 78,8); Латвійська Республіка – 116-е (73,6; 69,2; 77,8); Республіка Білорусь – 128-е (72,4; 67,3; 77,7); Україна – 139-е (71,6; 66,5; 76,7); РФ – 165-е (69,4; 64,2; 74,8). Замкнув рейтинг 2022 р. Чад з показниками відповідно 52,5; 50,8; 54,3 років (Рейтинг стран мира по уровню продолжительности жизни, 2022).

Рейтинг щасливих країн світу (World Happiness Report 2022) складається щорічно з 2012 р. Експерти аналізують чинники, які впливають на щастя людей, зокрема, ВВП на душу населення, рівень соціальної підтримки, тривалість життя, дотримання громадянських свобод, відчуття свободи при ухваленні основних життєвих рішень, рівень зайнятості населення, здоров'я, рівень корупції, щедрість людей, результати опитувань громадської думки.

Дослідження продемонструвало, що пандемія COVID-19 не вплинула на рівень щастя людей. Упродовж 2018, 2019 і 2020 рр. перше місце в рейтингу посідала Фінляндська Республіка. У рейтингу 2022 р. на другому й третьому місцях розмістилися Данія та Ісландія, на четвертому – Ізраїль, далі розташувалися Нідерланди. США обійняли 15-е місце, Литовська Республіка – 20-е, Естонська Республіка – 31-е, Республіка Польща – 39-е, Латвійська Республіка – 41-е, Китайська Народна Республіка – 64-е. РФ у новому рейтингу щасливих країн опинилася на 70-му місці, Україна посіла 92-й рядок, у 2020 р. Україна обіймала 123-е місце серед 153 країн світу, у 2021-му розташувалася на 69-й сходинці серед 95 держав (Барсукова О., 2023).

В Україні, згідно зі звітом, на добробут вплинув повномасштабний наступ РФ, проте «попри масштаби страждань і збитків в Україні, оцінки життя у вересні 2022 р. виявилися вищими, ніж після анексії Криму в 2014 р., вони підкріплені тепер сильнішим почуттям спільної мети, доброзичливості й довіри до влади». В Україні, за даними звіту, благодійність досягла рекордних рівнів, тоді як у РФ вона значно знизилася (Робейко О., 2023). У кінці рейтингу опинились Ісламський Емірат Афганістан і Ліванська Республіка, які посіли 137-е і 136-е місця відповідно.

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index 2022) за 2022 р., опублікований організацією Transparency International, свідчить про те, що більшості країн світу, як і раніше,

не вдається досягти успіхів у боротьбі з корупцією: з 2017 р. 95 % з них практично не демонструють жодної позитивної динаміки. Для складання Індексу, де 180 країн і територій ранжуються за рівнем сприйняття корупції в державному секторі, використовується шкала від 0 до 100, де 0 відповідає вкрай високому рівню корупції, а 100 – вкрай низькому рівню. Глобальний середній показник Індексу сприйняття корупції становить 43 бали і залишається незмінним одинадцятий рік поспіль, при цьому більш ніж дві третини країн світу продемонстрували серйозний рівень корупції, набравши менше ніж 50 балів.

Індекс 2022 р. очолила Данія (90 балів), за нею розташувалися Фінляндська Республіка (87) і Нова Зеландія (87). Замикають рейтинг Південний Судан (13), Сирійська Арабська Республіка (13) і Федеративна Республіка Сомалі (12), де тривають затяжні конфлікти. 26 країн, серед яких Великобританія (73), у 2022 р. досягли свого історичного мінімуму. Значну негативну динаміку продемонстрували Велике Герцогство Люксембург (77), Канада (74), Великобританія (73), Республіка Австрія (71), Малайзія (47), Монголія (33), Ісламська Республіка Пакистан (27), Республіка Гондурас (23), Республіка Нікарагуа (19) і Республіка Гаїті (17). Поліпшити рейтинг вдалося Республіці Ірландія (77), Південній Кореї (63), Республіці Вірменія (46), Соціалістичній Республіці В'єтнам (42), Мальдівській Республіці (40), Республіці Молдови (39), Україні (33), Республіці Ангола (33) і Республіці Узбекистан (31) (Індекс восприяття коррупции за 2022 год..., 2023).

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 р. наочно продемонструвало масштаб загрози, яку корупція та невідповідність уряду становлять для глобального миру й безпеки: клептократам у РФ (28 балів) з мовчазної згоди росіян вдалось акумулювати величезні статки після того, як вони заявили про свою лояльність президенту РФ В. Путіну в обмін на вигідні державні контракти і захист своїх економічних інтересів. Відсутність будь-яких інструментів для стримування влади В. Путіна, дозволила йому безкарно реалізовувати свої злочинні геополітичні амбіції. Ця військова агресія дестабілізувала Європу, поставила демократію під загрозу, призвела до загибелі десятків тисяч людей.

Сильні демократичні інститути і повага до прав людини роблять країни одними із наймиролюбніших згідно з *Глобальним індексом миролюбства* (Global Peace Index). Глобальний індекс миролюбства є комплексним показником, який характеризує миролюбність країн світу, вимірюючи рівень насильства всередині держави та рівень агресивності її зовнішньої політики. Індекс показує, які з держав вважаються найбезпечнішими (і навпаки – небезпечними) для життя людини. Індекс формується Інститутом економіки і миру (Institute for Economics and Peace), який функціонує в структурі Сіднейського університету (Австралія), на основі статистичних даних ООН, Світового банку, Transparency International інших академічних та дослідницьких інститутів ряду країн світу.

Індекс складено на основі 23-х якісних і кількісних показників, об'єднаних у три групи: 1) наявність і масштаб внутрішніх та міжнародних конфліктів, до яких залучена та чи інша країна, кількість жертв у результаті цих конфліктів, відносини держави із сусідніми країнами; 2) рівень стабільності й безпеки усередині держави – оцінюються частка біженців і переміщених осіб у загальній чисельності населення, кількість насильницьких злочинів і самогубств, доступність зброї, кількість ув'язнених на душу населення, заходи соціального захисту, дотримання прав людини, рівень політичної стабільності, наявність і ступінь терористичних загроз, рівень ксенофобії та ін.; 3) рівень мілітаризації держави – оцінюються обсяг військового бюджету щодо національного ВВП, загальний військовий потенціал держави, імпорт та експорт зброї, кількість військовослужбовців і співробітників служб безпеки на душу населення, сумарна кількість озброєння на душу населення, рівень доступу населення до зброї і т. ін.

Щодо кожної групи показників країнам виставляється оцінка від 1 до 5 балів: чим менше балів, тим миролюбнішою оцінюється країна за цим критерієм. За підсумкового розрахунку Індексу, внутрішнім факторам (питанням, що характеризують миролюбність держави до своїх громадян і самих громадян один до одного) відводиться 60 % ваги оцінки, вага зовнішніх факторів (зовнішньополітичних критеріїв) становить 40 % (Рейтинг стран мира по индексу миролюбия, 2022).

Проранжовано 163 країни, лідерами рейтингу стали Ісландія (індекс – 1.107), Нова Зеландія (1.269), Республіка Ірландія (1.288). Республіка Польща (1.552) обійняла 25-е місце, Естонська Республіка (1.662) – 31-е, Латвійська Республіка (1.673) – 35-е, Литовська Республіка (1.724) – 37-е, Китайська Народна Республіка (2.01) – 89-е, Республіка Білорусь (2.259) – 116-е, США (2.44) – 129-е, Україна (2.971) – 153-е, РФ (3.275) – 160-е. Замкнули Глобальний індекс миролюбства – 2022 Республіка Йемен (3.394) 162-е місце й Ісламський Емірат Афганістан (3.554) – 163-е (Рейтинг стран мира по индексу миролюбия, 2022).

При складанні *рейтингу найбезпечніших міст світу-2022* узяті до уваги актуальні показники глобальної бази даних про якість життя Numbeo.com, створеної за допомогою краудсорсингу. Результати дослідження ґрунтуються на опитуваннях відвідувачів порталу та індексі злочинності, увесь рейтинг 2022 р. налічував 459 міст. Місцеві жителі, відповідаючи на запитання, формували певний індекс безпеки (crime index) для кожного населеного пункту (1 питання = 2 бали): нижче 20 одиниць – дуже низький; 20–40 – низький; 40–60 – помірний; 60–80 – високий; понад 80 – дуже високий (Горносталь М., 2022). Найбезпечнішим містом стала столиця Об'єднаних Арабських Еміратів Абу-Дабі (індекс 88.14). До трійки лідерів також увійшли столиця Держави Катар Доха (86.17) та курортне місто Іспанії Сан-Себастьян (86.03). Замикає перелік *найбезпечніших міст світу-2022* столиця Венесуели Каракас із показником безпеки 15.73 та індексом злочинності 84.27. Київ потрапив у топ-250 перших безпечних міст, розташувавшись на 242-му місці з індексом 54,55 між шотландським портовим містом Глазго та містом Гамільтон на Північному острові Нової Зеландії. У рейтингу потрапили українські міста Львів (188-е місце), Харків (283-е), Дніпро (305-е) та Одеса (334-е) (Горносталь М., 2022).

Аналітики Global Firepower опублікували щорічний *рейтинг найсильніших армій світу*, оцінивши військовий потенціал 145 держав. Україна стрімко піднялася в рейтингу й посіла 15 місце серед найсильніших армій світу. У 2021 р. Україна зайняла 25-е місце, а ще роком раніше, у 2020-му, посіла 27-е місце (Бащенко О., 2023; Як змінилися позиції України в міжнародних рейтингах у 2022 році, 2023). Через повномасштабну війну Україна за 2022 р. втратила позиції в рейтингу продовольчої безпеки (71-е місце серед 113 країн), а за рівнем доступності харчів посіла останнє місце в Європі (Бащенко О., 2023).

Висновки. Рейтингувати українське суспільство й до початку російсько-української війни було складно, оскільки воно перебувало в суперечливому стані, у ньому строкато переплелось старе й нове, власне й запозичене, авторитарне, охлократичне й демократичне. Україна розглядається світом як середня за величиною й рівнем розвитку держава, яка з позицій кількісних характеристик – за розмірами території й кількістю населення – входить у першу п'ятірку європейських країн і має достатні підстави стати одним із європейських лідерів. Що ж стосується вирівнювання з європейськими країнами в якісному відношенні, то, за виключенням новітніх якісних характеристик вітчизняних збройних сил, нас усіх очікує в найближчому майбутньому об'ємна й напружена робота.

Проведений компаративний аналіз основних світових рейтингів 2022 р. дозволяє констатувати, що в умовах повномасштабної російсько-української війни очікувати покращення позицій України у рейтингах – як мінімум наївно, найголовніше, що Україна зберегла незалежність, а всі ми вистояли. Незважаючи на значні людські втрати, руйнування виробничого потенціалу країни, удари ворога по енергетичній інфраструктурі й цивільних об'єктах, економіка країни продовжує функціонувати як цілісна система, вона поступово відновлюється від воєнного шоку, падіння виробництва вдалося припинити, збережено стабільність банківської системи, уряд зберігає повноту влади і всі можливості для прийняття й реалізації політичних рішень. Рішучі дії державної влади України у початковий етап війни дали змогу консолідувати потужну міжнародну підтримку України як в отриманні озброєнь, так і в фінансовій допомозі.

Загальнонаціональне опитування, яке проводилося соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва з 13 по 21 грудня 2022 р. (Більшість українців вважають, що події в країні розвиваються в правильному напрямку – опитування, 2023) продемонструвало, що більшість громадян (58,9 % опитаних) вважають, що

події в Україні розвиваються в правильному напрямку, незважаючи на те, що в країні продовжується війна. 23,6 % респондентів вважають, що події розвиваються в неправильному напрямі, 17,5 % людей важко відповісти на це запитання. Крім того, 74,8 % респондентів вважають, що міжнародний імідж України порівняно з початком 2022 р. змінився на краще, більшість громадян позитивно оцінили зміни в обороноздатності України.

Список використаних джерел і літератури

1. Барсукова О. (2023). Україна посіла 92 місце у світовому рейтингу щастя. Які країни увійшли в топ. 20 березня 2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/20/253419/>.
2. Башенко О. (2023). Україна увійшла у ТОП-20 найвпливовіших країн світу за рейтингом «м'якої сили». 16:16, 02.03.2023. URL: <https://www.unian.ua/world/ukrajina-uviyshla-u-top-20-nayvplivovishih-krajin-svitu-za-reytingom-myakoji-sili-12164916.html>.
3. Більшість українців вважають, що події в країні розвиваються в правильному напрямку – опитування (2023). 25.01.2023, 14:02. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3659032-bilsist-ukrainciv-vvazaut-so-podii-v-kraini-rozvivautsa-u-pravilnomu-napramku.html>.
4. Горносталь М. (2022). Названо рейтинг найбезпечніших міст світу 2022 року. 25 серпня 2022, 17:01. URL: <https://gloss.ua/ua/places/138677-nazvano-rejtin-h-najbezpechnishikh-mist-svitu-2022-roku>.
5. Дем'яненко Б. (2012). Україна і світ у 2012 році : компаративний аналіз методами міжнародного ранжування. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ. 6 (62) С. 350–365.
6. Дем'яненко Б. Л. (2008). Україна і світ : компаративний аналіз методами міжнародного ранжування. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : науково-теоретичний збірник. Педагогіка. Психологія. Філологія. Філософія*. Випуск 13. Переяслав-Хмельницький. С. 253–262.
7. Дем'яненко Б. Л. (2009). Україна і світ : компаративний аналіз методами міжнародного ранжування. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ : Український центр політичного менеджменту. Вип. 18. С. 291–308.
8. Индекс восприятия коррупции за 2022 год свидетельствует о незначительном прогрессе в борьбе с коррупцией в условиях общемирового роста насилия. Стагнация уровня коррупции наблюдается одиннадцатый год подряд. (2023). 31 января 2023. URL: <https://www.transparency.org/ru/press/2022-corruption-perceptions-index-reveals-scant-progress-against-corruption-as-world-becomes-more-violent>.
9. Индекс экономической свободы-2022. Украина на 126-м месте. (2022). URL: <https://censor.net/ru/b3365806>.
10. Оpublikovan рейтинг стран с лучшим качеством жизни. (2022). 09.11.2022, 20:37. URL: <https://www.vinegret.cz/662125/opublikovan-reiting-stran-s-luchshim-kachestvom-zhizni-2022/>.
11. Політичні підсумки 2022 року: оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади. (2023). 25.01.2023, 12:00. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3654083-politichni-pidsumki-2022-roku-ocinka-gromadanami-situacii-v-kraini-ta-dij-vladi.html>.
12. Рейтинг стран мира по индексу глобализации KOF. (2022). 22.12.2022. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/kof-globalization-index>.
13. Рейтинг стран мира по индексу миролюбия. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-peace-index>.
14. Рейтинг стран мира по индексу человеческого развития. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index>.
15. Рейтинг стран мира по уровню продолжительности жизни. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/life-expectancy-index>.
16. Рейтинг стран мира по уровню социального прогресса. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/social-progress-index>.
17. Робейко О. (2023). Складено рейтинг найщасливіших країн у світі: на якому місці Україна та РФ (інфографіка). 13:48, 20.03.2023. URL: <https://www.unian.ua/world/nayshchaslivishi-krajini-u-sviti-hto-na-pershomu-misci-de-opinilasya-ukrajina-i-rf-foto-12185808.html>.
18. Романчук Я. (2022). Україна – 130-а у світі в Індексі економічної свободи-2022. 17 лютого 2022, 2:08. URL: <https://libertarian.com.ua/analytics/blogs/yaroslav-romanchuk/novyj-resurs2.html>.
19. Росія на шляху до диктатури, але дві третини світу нейтральні або підтримують її. Розбір «Індексу демократії-2022» від The Economist. (2023). 02 лютого 2023, 18:42. <https://forbes.ua/svit/indeks-demokratii-2022-02022023-11488>.
20. Тарасовський Ю. (2022). Україна втратила три позиції у рейтингу економічних свобод. Проблеми традиційні – корупція та суди. 16 лютого 2022, 11:06. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-vtratil-tri-pozitsii-u-reytingu-ekonomichnikh-svobod-vid-heritage-foundation-16022022-3695>.
21. Як змінилися позиції України в міжнародних рейтингах у 2022 році. (2023). URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/09/infografika/svit/yak-zminylasya-pozyciyi-ukrayiny-mizhnarodnyh-rejtynhax-2022-rozci>.

References

1. Barsukova, O. (2023). Ukrayina posila 92 mistse u svitovomu reytnhu shchastya. Yaki krayiny uviyshly v top [Ukraine took 92nd place in the world happiness rating. Which countries entered the top]. 20 bereznya 2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/20/253419/> [in Ukrainian].
2. Bashchenko, O. (2023). Ukrayina uviyshla u TOP-20 nayvplyvovishykh krayin svitu za reytnhom «m'yakoyi syly» [Ukraine entered the TOP-20 most influential countries in the world according to the «soft power» rating]. 16:16, 02.03.2023. URL: <https://www.unian.ua/world/ukrajina-uviyshla-u-top-20-nayvplyvovishih-krajin-svitu-za-reytingom-m-yakoji-sili-12164916.html> [in Ukrainian].
3. Bilshist ukrayintsiv vvazhayut, shcho podiyi v krayini rozvyvayutsya v pravylnomu napryamku – opytuvannya [The majority of Ukrainians believe that the events in the country are developing in the right direction – survey]. (2023). 25.01.2023, 14:02. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3659032-bilsist-ukrainciv-vvazaut-so-podii-v-kraini-rozvivautsa-u-pravilnomu-napramku>. Html [in Ukrainian].
4. Hornostal, M. (2022). Nazvano reytnh naybezpechnishykh mist svitu 2022 roku [The rating of the safest cities in the world in 2022 has been named]. 25 serpnya 2022, 17:01. URL: <https://gloss.ua/ua/places/138677-nazvano-rejtinhnajbezpechnishikh-mist-svitu-2022-roku> [in Ukrainian].
5. Dem'yanenko, B. (2012). Ukrayina i svit u 2012 rotsi : komparatyvnyy analiz metodamy mizhnarodnoho ranzhuvannya. [Ukraine and the world in 2012 : a comparative analysis using methods of international ranking]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrayiny – Scientific notes of the Institute of Political and Ethnonational Studies named after I. F. Kuras NAS of Ukraine*, 6 (62), 350–365 [in Ukrainian].
6. Dem'yanenko, B. L. (2008). Ukrayina i svit : komparatyvnyy analiz metodamy mizhnarodnoho ranzhuvannya. [Ukraine and the world: a comparative analysis using methods of international ranking]. *Humanitarnyy visnyk DVNZ «Pereyaslav-Khmelnytskyi derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody» : naukovo-teoretychnyy zbirnyk. Pedahohika. Psykholohiya. Filolohiya. Filosofiya. – Humanitarian Bulletin of the Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda: scientific and theoretical collection. Pedagogy. Psychology. Philology. Philosophy*. V. 13. Pereyaslav-Khmelnytskyi, 253–262 [in Ukrainian].
7. Dem'yanenko, B. L. (2009). Ukrayina i svit : komparatyvnyy analiz metodamy mizhnarodnoho ranzhuvannya. [Ukraine and the world: a comparative analysis using methods of international ranking]. *Suchasna ukrayinska polityka. Polityky i politolohy pro neyi. – Modern Ukrainian politics. Politicians and political scientists about her*. Ukrayinskyi tsentr politychnoho menedzhmentu, 18, 291–308 [in Ukrainian].
8. Indeks vospriyatiya korruptsii za 2022 god svidetelstvuet o neznachitelnom progresse v borbe s korruptsией v usloviyah obschemirovogo rosta nasiliya. Stagnatsiya urovnya korruptsii nablyudaetsya odinnadsatyiy god podryad. [The 2022 Corruption Perceptions Index shows little progress in the fight against corruption in the face of a global increase in violence. The stagnation of the level of corruption is observed for the eleventh year in a row]. (2023). 31 yanvarya 2023. URL: <https://www.transparency.org/ru/press/2022-corruption-perceptions-index-reveals-scant-progress-against-corruption-as-world-becomes-more-violent> [in Russian].
9. Indeks ekonomicheskoy svobody-2022. Ukraina na 126-m meste [Index of economic freedom-2022. Ukraine is in 126th place]. (2022). URL: <https://censor.net/ru/b3365806> [in Russian].
10. Opublikovan reyting stran s luchshim kachestvom zhizni [The rating of countries with the best quality of life has been published]. (2022). 09.11.2022, 20:37. URL: <https://www.vinegret.cz/662125/opublikovan-reiting-stran-s-luchshim-kachestvom-zhizni-2022/> [in Russian].
11. Politychni pidsumky 2022 roku: otsinka hromadyanamy sytuatsiyi v krayini ta diy vlady. [Political results of 2022: assessment of the situation in the country and the actions of the authorities]. (2023). 25.01.2023, 12:00. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3654083-politichni-pidsumki-2022-roku-ocinka-gromadanami-situatsii-v-kraini-ta-dij-vladi.html> [in Ukrainian].
12. Reyting stran mira po indeksu globalizatsii KOF [Ranking of countries in the world according to the KOF Globalization Index]. (2022). 22.12.2022. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/kof-globalization-index> [in Russian].
13. Reyting stran mira po indeksu mirolyubiyi. [Ranking of countries in the world according to the peace index]. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-peace-index> [in Russian].
14. Reyting stran mira po indeksu chelovecheskogo razvitiya. [Ranking of countries in the world according to the human development index]. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index> [in Russian].
15. Reyting stran mira po urovnyu prodolzhitelnosti zhizni. [Ranking of countries in the world in terms of life expectancy]. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/life-expectancy-index> [in Russian].
16. Reyting stran mira po urovnyu sotsialnogo progressa. [Rating of the countries of the world according to the level of social progress]. (2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/social-progress-index> [in Russian].
17. Robeyko O. (2023). Skladeno reytnh nayshchaslyvishykh krayin u sviti: na yakomu mistsi Ukrayina ta RF (infografika). [The ranking of the happiest countries in the world has been compiled: where are Ukraine and the Russian Federation (infographics)]. 13:48, 20.03.2023. URL: <https://www.unian.ua/world/nayshchaslivishi-krajini-u-sviti-hto-na-pershomu-misci-de-opinilasya-ukrajina-i-rf-foto-12185808.html> [in Ukrainian].

18. Romanchuk Ya. (2022). Ukrayina – 130-a u sviti v Indeksi ekonomichnoyi svobody-2022. [Ukraine is 130th in the world in the Index of Economic Freedom-2022]. 17 lyutoho 2022, 2:08. URL: <https://libertarian.com.ua/analytics/blogs/yaroslav-romanchuk/novyj-resurs2.html> [in Ukrainian].
19. Rosiya na shlyakhu do dyktatory, ale dvi tretyny svitu neytralni abo pidtrymuyut yiyi. Rozbir «Indeksu demokratiyi-2022» vid The Economist. [Russia is on the way to a dictatorship, but two-thirds of the world is neutral or supports it. Analysis of the «Democracy Index-2022» from The Economist]. (2023). 02 lyutoho 2023, 18:42. <https://forbes.ua/svit/indeks-demokratii-2022-02022023-11488> [in Ukrainian].
20. Tarasovskyy Yu. (2022). Ukrayina vtratyła try pozytsiyi u reytnhu ekonomichnykh svobod. Problemy tradytsiyni – koruptsiya ta sudy. [Ukraine lost three positions in the ranking of economic freedoms. The problems are traditional – corruption and courts]. 16 lyutoho 2022, 11:06. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-vtratyła-tri-pozitsii-u-reytingu-ekonomichnykh-svobod-vid-heritage-foundation-16022022-3695> [in Ukrainian].
21. Yak zminylysia pozytsiyi Ukrayiny v mizhnarodnykh reytnhakh u 2022 rotsi. [How Ukraines position in international rankings changed in 2022]. (2023). URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/09/infografika/svit/yak-zminylysia-pozycziyi-ukrayiny-mizhnarodnyx-rejtynhax-2022-roczy> [in Ukrainian].